

ПЛАКЕТИ И НАГРАДНИ ЗНАЧКИ НА АРМ 1992-2019

Трајче Трајков

Македонско грбословно друштво
<https://orcid.org/0000-0001-8184-5512>

УДК 355.1:351.856.2(497.7)“1992/2019“
Рецензирана статија

АПСТРАКТ

Во статијата се опишани и претставени плакетите и значките на Армијата на Република Македонија согласно правилниците од 2003 и 2012 година, донесени од Претседателот на државата. Со Правилникот од 2003 година се пропишани три плакети на Армијата (мала, средна и голема) и една значка на Армијата. Правилникот од 2012 година, донесен во пресрет на 20-тиот роденден на АРМ, претставува значајно проширена и концепциски добро осмислена целина на воени награди – една тристепена плакета (мала, средна и голема) и три тристепени значки (бронзена, сребрена и златна значка на Армијата; бронзена, сребрена и златна значка на Армијата за партнерство, координација и соработка; бронзена, сребрена и златна значка за долгогодишна служба во Армијата), коишто се доделуваат на цивилниот и воениот персонал на служба во АРМ, како и на граѓани, институции и организации заслужни за соработка, поддршка и промоција на Армијата. Со Правилникот од 2012 година значајно се надгради и прошири македонскиот воено-фалеристички систем, и со тоа се пополни празнината што постоеше во однос на воените одликувања во Република Македонија.

Клучни зборови: награда, значка, плакета, рибон, лента, Република Македонија, Армија на Република Македонија.

PLAQUES AND AWARD BADGES OF THE ARM 1992-2019

Trajce Trajkov

Macedonian Heraldic Society,
<https://orcid.org/0000-0001-8184-5512>

UDC 355.1:351.856.2(497.7)“1992/2019“
Peer-reviewed article

ABSTRACT

The article describes and presents the plaques and badges of the Army of the Republic of Macedonia (ARM) in accordance with the Rulebooks of 2003 and 2012 adopted by the President of the country. The 2003 Rulebook prescribes three Army plaques (small, medium and large) and one Army badge. The Rulebook from 2012, adopted on the eve of the 20th birthday of the ARM, is a significantly expanded and conceptually well-conceived set of military awards— one three-level plaque (small, medium, and large) and three three-level badges (Bronze, Silver, and Gold Badge of Army; Bronze, Silver, and Gold Badge of the Army for partnership, coordination and cooperation; Bronze, Silver, and Gold Badge for long service in the Army) awarded to civilian and military personnel serving in the ARM, as well as to citizens, institutions, and organizations honored for cooperation, support, and promotion of the Army. The Rulebook of 2012 significantly upgraded and expanded the Macedonian military-phaleristic system and thus filled the gap that existed in terms of military decorations in the Republic of Macedonia.

Keywords: award, badge, plaque, ribbon, Republic of Macedonia, Army of the Republic of Macedonia

Воените награди се појавиле мошне одамна и се доделувале на поединци или на воени единици за храброст и постигнати успеси во борбата. Најпрво, во римската војска се доделувале *фалери* (phalerae) – округли златни, сребрени или бронзени дискови коишто се закачувале на оклопот; потоа златни гривни што се носеле околу вратот, *Hasta Pura* или „Чисто копје“ – сребрено копје без острица, доделувано за убиство на непријателот; армила (armilla) – позлатени траки што се носеле завиени околу раката. Келтите добивале, исто така, гривни, а Дајците носеле тетоважи. За време на раниот среден век се давале ѓрдани и белегии, коишто постепено еволуирале во големи ѓрдани богати со скапоцени камења, често прикачени со приврзок. Со формирањето на современите национални држави и модерни воени родови и формации, воените награди се претвориле во модерни одликувања што биле помали, покомпактни и попрacticalни за носење – ордени или медали, најчесто изработувани од позлатен или посребрен материјал, коишто се носеле на униформата прикачени со лента. Најпрво ја имале формата на крст, под влијание на витешките крстови прикажувани на витешката облека и штитовите, а потоа се изработувале и во други форми со различни додатни апликации (мечеве, предмети, ликови на владетели и сл.). Подоцна се појавиле и награди во форма на метални значки, коишто покрај тоа што биле симбол на родот или единицата, се доделувале и за одредени заслуги, а се носеле прикачени на градите со игла или штраф. Во средината на XV век во Италија, почнале да се доделуваат и плакети како награди, коишто се задржале до денешно време. Денес воените одликувања и награди (ордени, медали, значки, плакети, пофалници, подароци во вид на оружје или парични награди, отсуства...) најчесто се доделуваат за покажана храброст и херојство во војна и мир, за спасување човечки животи, за пожртвувана служба, за примерно и професионално извршување на задачите и обврските, за долго-годишно професионално работење, за учество во разни операции и мисии, по повод пензионирање или посети на странски армии и сл.

И во Армијата на Република Македонија,

Military awards appeared long time ago and were awarded to individuals or military units for bravery and achieved success in a battle. Initially, the Roman army awarded *phalerae*—round Gold, Silver, or Bronze discs that were attached to the armor, then gold bracelets worn around the neck, *Hasta Pura* or “pure spear”—a silver spear without the tip that was awarded for killing of the enemy, *armilla*—gilded ribbons worn wrapped around the arm. The Celts, also, received bracelets, while the Denyes wore tattoos. During the early Middle Ages, necklaces and bracelets were given, which gradually evolved into large necklaces rich in precious stones, often attached with a pendant. With the formation of modern nation states and modern military ranks and formations, the military awards have turned into modern decorations that were smaller, more compact, and more practical for wearing—orders or medals, usually made of gilded or Silver-plated material worn on a ribbon attached to the uniform. First they had the shape of a cross, under the influence of the knightly crosses displayed on the cloaks and shields, and later they were made in other forms with various additional applications (swords, objects, images of rulers, etc.). Later, awards in the form of metal badges appeared, which in addition to being a symbol of rank or unit, were also awarded for certain merits, and were worn on the chest attached with a pin or screw. In Italy in the middle of the 16th century, plaques began that have survived to the present day. Today, military decorations and awards (orders, medals, badges, pins, plaques, commendations, gifts in the form of weapons or monetary rewards, time off...) are usually awarded for demonstrated bravery and heroism in war and peace, for saving human lives, for sacrificing service, for exemplary and professional execution of tasks and responsibilities, for long-term professional work, for participation in various operations and missions, on the occasion of retirement or visits to foreign armies, etc.

In the Army of the Republic of Macedonia, the Law on Service in the ARM regulates that “military personnel may be awarded decorations, plaques, badges, awards and commendations for

Законот за служба во АРМ регулира дека „на воено лице може да му се доделат одликувања, плакети, значки, награди и пофалници за постигнат исклучителен успех во службата“ (Службен 2002, 3). Прописите за доделување на предвидените одликувања и награди ги донесува Претседателот на Република Македонија и Врховниот командант на вооружените сили. Првиот Правилник за доделување на плакети, значки, награди и пофалници на воени и цивилни лица на служба во АРМ го донесе Претседателот на РМ на 24 јули 2003 година (Службен 2003, 45, 46). Право да добијат плакета, значка, награда и пофалница имаат воените старешини – офицери и подофициери, професионални војници, војници на служење воен рок, питомци на Воената академија, лица на стручно оспособување и усовршување за офицери и подофициери, воени обврзници во резервниот состав на АРМ и цивилни лица во служба на АРМ, за постигнат исклучителен успех во службата, како и на странски воени делегации во Република Македонија, на претставници на странски држави во Република Македонија и на правни лица од Република Македонија со кои Армијата на Република Македонија остварила успешна соработка.

Плакети, значки, награди и пофалници на Армијата се доделуваат по повод Денот на Армијата – 18 Август, денот на единиците на Армијата, државни празници, јубилеи, заминување во пензија и други значајни настани. Плакети, значки, награди и пофалници на Армијата можат да се доделат и посмртно, на некој од членовите од потесното семејство на наградениот.

Плакети на Армијата на Република Македонија се: Голема плакета, Средна плакета и Мала плакета (сл. 1).

Големата плакета се изработува на основа во правоаголна форма, со димензии 180 x 130 x 18 мм, а симболот со димензии 135 x 75 мм. Големата плакета се предава и се чува во кутија. Средната плакета се изработува на основа во правоаголна форма, со димензии 150 x 85 x 15 мм.

exceptional success in the service.” (Службен 2002,3). The regulations for awarding the planned decorations and awards are adopted by the President of the Republic of Macedonia and Commander-in-Chief of the Armed Forces. The first Rulebook on awarding plaques, badges, awards, and commendations to military personnel and civilians serving in the ARM was adopted by the President of the Republic of Macedonia

on 24 July 2003 (Службен 2003,45,46). Eligible to receive a plaque, badge, award, and commendation are military senior officers and non-commissioned officers, professional soldiers, soldiers in military service, cadets of the Military Academy, people providing professional training and development for officers and non-commissioned

officers, conscripts in the reserves of ARM, and civilians in the service of the ARM, for exceptional success in the service, as well as foreign military delegations in the Republic of Macedonia, representatives of foreign countries in the Republic of Macedonia, and legal entities from the Republic of Macedonia with which the Army of the Republic of Macedonia has successful cooperation .

Plaques, badges, awards and commendations of the Army are awarded on the occasion of the Army Day—18 August, the day of the Army units, public holidays, anniversaries, retirement, and other important events. Plaques, badges, awards, and commendations of the Army can be awarded posthumously, to one of the members of the immediate family of the awarded person.

The plaques of the Army of the Republic of Macedonia are the Large Plaque, the Medium Plaque, and the Small Plaque (Fig.1).

The Large Plaque has a 180x130x18mm rectangular base with a 135x75mm symbol. The large plaque is presented and stored in a box. The Medium Plaque has a 150x85x15mm rectangular base. The symbol is 95x55mm with an attachment mechanism on the back. The Small Plaque has a

сл./Fig. 1

Симболот е со димензии 95 x 55 мм и на задната страна има механизам за закачување. Малата плакета се изработува на основа во правоаголна форма, со димензии 100 x 60 x 10 мм. Симболот е со димензии 65 x 40 мм и на задната страна има механизам за закачување (Се состои од две иглички со навртки за закопчување).

Големата, Средната и Малата плакета се изработуваат од дрво – варена бука. Симболот на плакетите е стилизиран цвет од сончоглед, изработен од метал во златно-жолта боја. Цветот го претставуваат дванаесет листови со златно-жолта боја, обвиени со две лоровови гранчиња со златно-жолта боја во полукруг, а во средината е црвено поле со кружен облик, на коешто е испишан текстот „АРМ“. Под цветот од сончоглед се наоѓа плоскиот меч во вертикална положба, така што почетокот на венцот започнува од ограничувачот на дршката на мечот, а завршува на првата третина од горниот дел на сечивото. Симболот е изработен во форма на овал со релјеф. Основата врз којашто е изведен симболот е од пластифициран материјал со сјајна црвена боја и во облик на елипса.

Голема плакета се доделува на воените и цивилните лица на служба во Армијата, за повеќегодишни остварени особени резултати во обуката и севкупната дејност во изградбата на борбената готовност и оспособувањето на Армијата. Во знак на признание за исклучително успешно работно ангажирање во изградбата на Армијата, Голема плакета може да се додели и на припадници од постојаниот состав на Армијата, на кои службата им престанува по основ на пензионирање. Голема плакета се доделува во знак на признание за исклучително успешно остварена соработка на министри за одбрана, началници на Генералштаб и генерали – команданти на високи команди.

Средна плакета се доделува на воените и цивилните лица на служба во Армијата, за остварени особени резултати во обуката и севкупната дејност во изградбата на борбената готовност и оспособувањето на Армијата. Средна плакета може да се додели и на припадници од

100x60x10mm rectangular base. The symbol is 65x40mm with an attachment mechanism on the back (two pins and a fastening nut).

Large, Medium, and Small plaques are made of wood—boiled beech. The symbol of the plaques is a stylized sunflower made of metal in golden yellow. The flower is represented by twelve golden yellow leaves wrapped by two laurel branches in golden yellow in a semicircle, and in the middle is a circular red field on which “ARM” is written. Below the sunflower is a flat sword in a vertical position, so that the beginning of the wreath starts from the limiter of the handle of the sword and ends at the first third of the upper part of the blade. The symbol is an oval with relief. The base is an ellipse made of plasticized material in a shiny red.

сл./Fig. 2

The Large Plaque is awarded to military persons and civilians in the service of the Army for achieved special results in training and overall activity in building combat readiness and training of the Army on a long-term basis. As a sign of recognition for exceptionally successful work in the building of the Army, the Large Plaque can be awarded to members of the permanent composition of the Army whose service is terminated upon retirement. The Large Plaque is awarded as a sign for recognition of the extremely successful cooperation of Defense Ministers, Chiefs of Staff, and Generals—Commanders of senior commands.

The Medium Plaque is awarded to military personnel and civilians in the service of the Army for achieved special results in training and overall activity in building combat readiness and training of the Army. The Medium Plaque can be awarded to members of the permanent composition of the Army in recognition of work engagement in the building of the Army after 20 years of service or for extremely high results in training and combat building of the Army prior to 20 years of service. The Medium Plaque is awarded as a sign of recognition of the

постојаниот состав на Армијата, во знак на признание за работно ангажирање во изградбата на Армијата по поминати 20 години служба или за остварени исклучително високи резултати во обуката и борбената изградба на Армијата и пред поминати 20 години служба. Средна плакета се доделува во знак на признание за исклучително успешно остварена соработка на заменици министри за одбрана, генерали, државни секретари и амбасадори (сл. 3).

Мала плакета се доделува на воените и цивилните лица на служба во Армијата за остварени особени резултати во обуката и севкупната дејност во изградбата на борбената готовност и оспособувањето на Армијата. Мала плакета може да се додели и на припадници од постојаниот состав на Армијата, во знак на признание за работно ангажирање во изградбата на Армијата по поминати 10 години служба или за остварени исклучително високи резултати во обуката и борбената изградба на Армијата и пред поминати 10 години служба. Мала плакета се доделува во знак на признание за исклучително успешно остварена соработка на одбранбени аташеа, команданти на единици и претставници на правни лица во Република Македонија.

Плакета на Армијата се доделува од началникот на Генералштабот на Армијата или од него овластено лице, на предлог од Кадровскиот совет на началникот на Генералштабот на Армијата. Голема, Средна и Мала плакета може да се додели само еднаш. Доделувањето на Големата, односно Средната плакета не ја исклучува можноста од доделување Средна, односно Мала плакета.

Значката на Армијата се изработува од метал во златно-жолта боја, прелиен со високосјајна смола што му дава волумен на симболот, во форма на елипса со димензии 47 x 28 мм и од задната страна има механизам за закачување. Симболот на значката е ист како симболот на плакетата на Армијата. Значката на Армијата се доделува од началникот на Генералштабот на Армијата, а со негова согласност и од воените старешини до ранг заклучно со командант на полк-бригада. Значка на Армијата се доделува заедно со плакета на Армијата или посебно, во знак на сеќавање на

сл./Fig. 3

extremely successful cooperation of Deputy Ministers of Defense, Generals, Secretaries of State and Ambassadors (Fig. 3)

The Small Plaque is awarded to military personnel and civilians in the service of the Army for special results achieved in the training and overall activity in the building of the combat readiness and training of the Army. The Small Plaque can be awarded to members of the permanent composition of the Army as a sign of recognition of work engagement in the building of the Army after 10 years of service or for extremely high results in training and combat building of the Army before 10 years of service. The Small Plaque is awarded as a sign of recognition of the extremely successful cooperation of defense attachés, unit commanders of units and representatives of legal entities in the Republic of Macedonia.

An Army Plaque is awarded by the Chief of the General Staff of the Army or by a person authorized by him, upon proposal of the Personnel Council of the Chief of the General Staff of the Army. The Large, Medium and Small Plaques can be awarded only once. The awarding of the Large or Medium Plaque does not exclude the possibility of awarding the Medium, that is the Small Plaque.

The Army badge is made of metal in gold-yellow, topped with a highly glossy resin that gives volume to the symbol, in an ellipse with dimensions of 47x28mm with an attaching mechanism on the back. The symbol on the badge is the same as the symbol on the Army plaque. The badge of the Army is awarded by the Chief of the General Staff of the Army, and upon his consent, by military officers up to the rank of commander of the regiment-brigade. An Army badge is awarded along with an Army plaque, or separately, during commemoration of an event (Fig. 4).

The plaques and the badge of the ARM, as well as the award time off, which were provided by the 2003 Rulebook, were being awarded

некој настан (сл. 4).

Плакетите и значката на АРМ, како и наградните отсуства коишто беа предвидени со Правилникот од 2003 година, се доделуваа сè до 2012 година кога Претседателот на РМ и Врховен командант на вооружените сили, Ѓорге Иванов, во пресрет на јубилејот „20 години АРМ“, на 29 март 2012 година донесе нов Правилник за доделување плакети, значки, награди и пофалници на воениот и цивилниот персонал на служба во Армијата на Република Македонија (Службен 2012, 21 – 28). Со Правилникот беше извршена модификација на изгледот на трите плакети на Армијата (мала, средна и голема), а се воведоа и бројни наградни значки со ленти (рибони), по примерот на ордените. Ова беше сосема очекуван потег, имајќи предвид дека новите три армиски медали согласно Законот за изменување и дополнување на Законот за одликувања и признанија на Република Македонија, во пресрет на 20-тиот роденден на Армијата не беа, и сè уште не се со утврден дизајн и материјал за изработка, и со тоа не се доделени на припадници на АРМ (Службен 2012b, 2).

Правилникот регулира дека на воениот и цивилниот персонал на служба во АРМ, за постигнат исклучителен успех во службата, можат да се доделат следните признанија:

- плакета на Армијата (мала, средна и голема);
- значка на Армијата (бронзена, сребрена и златна);
- значка на Армијата за партнерство, координација и соработка (бронзена, сребрена и златна);
- значка за долгогодишна служба во Армијата (бронзена, сребрена и златна);
- награди (наградно отсуство и предметна награда), и
- пофалница.

Плакетите, значките, наградите и пофалниците на Армијата се доделуваат секоја година по повод Денот на Армијата – 18 Август, на свечените постројувања за денот на командите и единиците, за време на државни празници, јубилеи и годишнини, непосредно пред заминување на воениот и

сл./Fig. 4

until 2012 when the President of the Republic of Macedonia and Commander-in-Chief of the Armed Forces, Gjorge Ivanov, on the eve of the “20 years of ARM” jubilee, 29 March 2012, adopted a new Rulebook on awarding plaques, badges, awards and commendations to military and civilian service personnel in the Army of the Republic of Macedonia (Службен 2012, 21–28). The Rulebook modified the appearance of the three plaques of the Army (Small, Medium, and Large), and

it introduced several award badges with ribbons, following the example of the medals. This was a completely expected move, given that the new three army medals in accordance with the Law on Amendments to the Law on Decorations and Recognitions of the Republic of Macedonia on the eve of the 20th birthday of the Army were not, and still are not, designed, promoted, and awarded to ARM members (Службен 2012b,2).

The Rulebook regulates how military and civilian service personnel in the ARM can be awarded the following for exceptional success in the service:

- Army plaque (Small, Medium and Large);
- Army badge (Bronze, Silver, and Gold);
- Army badge for partnership, coordination and cooperation (Bronze, Silver, and Gold);
- badge for long service in the Army (Bronze, Silver, and Gold)
- awards (reward leave and object award) and commendation.

Plaques, badges, awards, and commendations of the Army are awarded each year on the occasion of Army Day—August 18, at ceremonies for the day of commands and units, during public holidays, anniversaries, just before the retirement of military and civilian personnel, for long service in the Army and on returning from international and humanitarian missions and operations. The plaques, badges, awards and commendations of the ARM can be awarded posthumously, and are presented to the members

цивилниот персонал во пензија, за долгогодишна служба во Армијата и при враќање од меѓународни и хуманитарни мисии и операции. Плакетите, значките, наградите и пофалниците на АРМ можат да се доделат и посмртно, а се врачуваат на членовите од потесното семејство на наградениот.

Плакети на Армијата на Република Македонија се: Голема плакета, Средна плакета и Мала плакета.

Големата плакета се изработува на основа во правоаголна форма, со димензии 220 x 170 x 18 мм, а симболот со димензии 135 x 75 мм (сл. 5). Големата плакета се предава и се чува во кутија. Средната плакета се изработува на основа во правоаголна форма, со димензии 200 x 150 x 15 мм. Симболот е со димензии 95 x 55 мм и на задната страна има механизам за закачување. Малата плакета се изработува на основа во правоаголна форма, со димензии 150 x 100 x 10 мм. Симболот е со димензии 65 x 40 мм и на задната страна има механизам за закачување.

Големата, Средната и Малата плакета се изработуваат од дрво – варена бука. Симболот на плакетите е идентичен со оној од Правилникот од 2003 година, а направена е промена со тоа што е поставен на позадина од територијата на Република Македонија, којашто е во златна боја со дизајнирани зраци од знамето на Република Македонија во златна нијанса. Плакетите се обработени со традиционален македонски вез во бордо боја.

Плакетите што им се доделуваат на воениот и цивилниот персонал на служба во Армијата имаат минијатурни ленти со димензии 10 x 35 мм. Минијатурната лента за Големата плакета е со жолта боја (РГБ 255, 240, 0). На растојание од 2 мм од краевите на лентата има по една лента во бордо боја (РГБ 160, 50, 50) со ширина од 2 мм. Минијатурната лента за Средната плакета е со жолта боја (РГБ 255, 240, 0). На растојание од 2 мм од краевите на лентата има по две ленти во бордо боја (РГБ 160, 50, 50) со ширина од 2 мм, со меѓусебно растојание на лентите од 2 мм. Минијатурната лента за Малата плакета е со жолта боја (РГБ 255, 240, 0). На растојание од 2 мм од

of the immediate family of the awarded.

The plaques of the Army of the Republic of Macedonia are the Large Plaque, the Medium Plaque and the Small Plaque.

The Large Plaque has a rectangular base, 220x170x18mm, and the symbol with dimensions 135x75mm (Fig. 5). The Large Plaque is handed over and stored in a box. The Medium Plaque has a rectangular base, 200x150x15mm. The symbol is 95x55mm with an attaching mechanism on the back. The Small Plaque has a rectangular base, 150x100x10mm. The symbol is 65x40mm with an attaching mechanism on the back.

The Large, Medium, and Small Plaques are made of wood—boiled beech. The symbol of the plaques is identical to the one from the Rulebook from 2003, and a change was made by placing it on a background of the territory of the Republic of Macedonia, which is in gold with the rays of the flag of the Republic of Macedonia in gold. The plaques are lined with traditional Macedonian embroidery in puce.

The plaques awarded to military and civilian service personnel in the Army have miniature stripes in dimensions of 10x35mm. The miniature ribbon for the Large Plaque is yellow (RGB 255, 240, 0). At a distance of 2mm from the ends of the

ribbon is one strip in puce (RGB 160, 50, 50) with a width of 2mm. The miniature ribbon of the Medium Plaque is yellow (RGB 255, 240, 0). At a distance of 2mm from the ends of the ribbon are two strips in puce (RGB 160, 50, 50) with a width of 2mm with a distance of the strips of 2mm. The miniature ribbon for the Small Plaque is yellow (RGB 255, 240, 0). At a distance of 2mm from the ends of the ribbon are three strips in puce (RGB 160, 50, 50) with a width of 2mm with a distance of the strips of 2mm (Fig. 8).

The Large Plaque is awarded to military and civilian personnel for outstanding results on a long-term basis in training and overall activity in the building of combat readiness and training of

сл./Fig. 5

краевите на лентата има по три ленти во бордо боја (РГБ 160, 50, 50) со ширина од 2 мм, со меѓусебно растојание на лентите од 2 мм (сл. 8).

Голема плакета се доделува на воениот и цивилниот персонал за повеќегодишни остварени извонредни резултати во обуката и севкупната дејност во изградбата на борбената готовност и оспособувањето на Армијата. Голема плакета во знак на признание за исклучително успешно работно ангажирање во изградбата на Армијата може да се додели и на припадници од постојаниот состав на Армијата, на кои службата им престанува по основ на пензионирање, непосредно пред престанокот на работниот однос.

Средна плакета се доделува на воениот и цивилниот персонал за повеќегодишни остварени резултати во обуката и севкупната дејност во изградбата на борбената готовност и оспособувањето на Армијата. Средна плакета во знак на признание за работно ангажирање во изградбата на Армијата, може да се додели и на припадници од постојаниот состав на Армијата по поминати 20 години служба или за остварени исклучително високи резултати во обуката и борбената изградба на Армијата и пред поминати 20 години служба.

Мала плакета се доделува на воениот и цивилниот персонал за повеќегодишни остварени резултати во обуката и севкупната дејност во изградбата на борбената готовност и оспособувањето на Армијата. Мала плакета, во знак на признание за работно ангажирање во изградбата на Армијата, може да се додели и на воениот и цивилниот персонал по поминати 10 години служба или за остварени исклучително високи резултати во обуката и борбената изградба на Армијата и пред поминати 10 години служба.

Плакетите, значките, наградите и пофалниците се доделуваат од началникот на Генералштабот на Армијата или од овластено лице од него, освен признанијата за долгогодишна служба во Армијата, коишто се доделуваат од министерот за одбрана или од овластено лице од него. Голема, Средна и Мала плакета може да се додели

the Army. The Large Plaque as a sign of recognition of extremely successful engagement in the building of the Army can be awarded to members of the permanent composition of the Army whose service is terminated on retirement, immediately before termination of employment status.

The Medium Plaque is awarded to military and civilian personnel for achieved results on a long-term basis in training and overall activity in building combat readiness and training of the Army. The Medium Plaque as a sign of recognition of work engagement in the building of the Army, can be awarded to members of the permanent composition of the Army after 20 years of service or for achieved extremely high results in training and combat building of the Army before 20 years of service.

The Small Plaque is awarded to military and civilian personnel for results achieved on a long-term basis in training and overall activity in building combat readiness and training of the Army. The Small Plaque as a sign of recognition of work engagement in the building of the Army can be awarded to military and civilian personnel after 10 years of service or for

achieved extremely high results in training and combat building of the Army before 10 years of service.

The plaques, badges, awards, and commendations are awarded by the Chief of the General Staff of the Army or a person authorized by him, except for the acknowledgments for long service in the Army which are awarded by the Minister of Defense or a person authorized by him. The Large, Medium, and Small Plaques can be awarded only once. The awarding of the Large or Medium Plaque does not exclude the possibility of awarding the Medium, or Small Plaque.

The Army badge is awarded by the Chief of the General Staff of the Army, and with his consent, by the military officers to the rank of regiment commander (Fig. 7).

сл./Fig. 6

само еднаш. Доделувањето на Големата, односно Средната плакета не ја исклучува можноста од доделување Средна, односно Мала плакета.

Значка на Армијата се доделува од началникот на Генералштабот на Армијата, а со негова согласност и од воените старешини до ранг командант на полк-бригада (сл. 7).

На воениот и цивилниот персонал може да се додели Златна, Сребрена и Бронзена значка. Значката се доделува во знак на сеќавање на одреден настан и може да се додели само еднаш. Доделувањето на Златната значка, односно Сребрената значка не ја исклучува можноста од доделување Сребрена, односно Бронзена значка.

Златната, сребрената и бронзената значка на Армијата имаат ист дизајн а се разликуваат по бојата. Значката се изработува со лиење од метал. Символот на значката е ист како и символот на Плакетата на Армијата, во форма на елипса со димензии 16 x 9,5 мм, и е прелиен со високосјајна смола којашто му дава волумен. Символот е ставен на позадина од картата на територијата на Република Македонија, со димензии 24 x 18 мм. Златната е позлатена, сребрената е пониклувана додека бронзената е месингуван и патиниран.

Значката на Армијата има минијатурна лента со димензии 10 x 35 мм. Минијатурната лента на Златната значка е со жолта боја (РГБ 255, 240, 0). Од краевите на лентата има по едно поле во бордо боја (РГБ 160, 50, 50), со ширина од 12 мм. На средината има лента во виолетова боја (РГБ 102, 0, 102), со ширина од 2 мм. Минијатурната лента на Сребрената значка е со жолта боја (РГБ 255, 240, 0). На 2 мм од краевите на лентата има по едно поле во бордо боја (РГБ 160, 50, 50), со ширина од 10 мм. На средината има лента во виолетова боја (РГБ 102, 0, 102), со ширина од 2 мм. Минијатурната лента на Бронзената значка е со жолта боја (РГБ 255, 240, 0). На 2 мм од краевите на лентата има по една лента во бордо боја (РГБ 160, 50, 50), со ширина од 1 мм и по една лента во жолта боја (РГБ 255, 240, 0), со ширина од 1 мм. Во продолжение има по едно поле во бордо боја (РГБ 160, 50, 50), со ширина од 8 мм. На средината има лента во виолетова боја (РГБ 102, 0, 102), со ширина од 2 мм.

На цивилниот и воениот персонал, за остварени особени резултати и достигнувања во

сл./Fig. 7

Gold, Silver, and Bronze Badges may be awarded to military and civilian personnel. The badge is awarded in recognition of a particular event and can be awarded only once. The awarding of the Gold Badge, or a Silver Badge, does not exclude the possibility of awarding a Silver or a Bronze Badge.

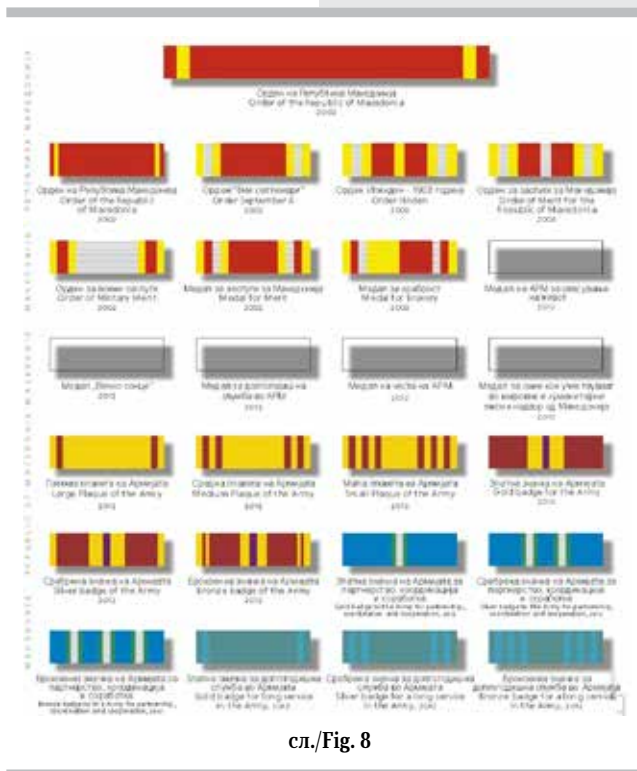
The Gold, Silver and Bronze Badge of the Army have same design but different finishing. The Badge is made of cast metal. The symbol of the badge is the same as the symbol of the Plaque of the Army, in the form of an ellipse 16x9.5mm, and it is covered with a highly shiny resin that gives it volume. The symbol appears on a 24x18mm map of the territory of the Republic of Macedonia. The Gold Badge is gilded, the Silver is nickel-plated and Bronze is patinated cast brass.

The Army badge has a miniature stripe measuring 10x35mm. The miniature ribbon of the Gold Badge is yellow (RGB 255, 240, 0). At the ends of the ribbon is a field on each side in puce (RGB 160, 50, 50) 12mm wide. In the middle is a purple ribbon (RGB 102, 0, 102) 2mm wide. The miniature ribbon of the Silver Badge is yellow (RGB 255, 240, 0). 2mm from the ends of the ribbon is a field in puce (RGB 160, 50, 50) 10mm wide. In the middle is a strip in purple (RGB 102, 0, 102) 2mm wide. The miniature ribbon of the Bronze Badge is yellow (RGB 255, 240, 0). 2mm from the ends of the ribbon is one strip in puce (RGB 160, 50, 50) 1mm wide and one strip in yellow (RGB 255, 240, 0) 1mm wide. In addition, there is a field in puce (RGB 160, 50, 50) 8mm wide. In the middle is a purple ribbon (RGB 102, 0, 102)

координацијата и соработката при заедничко учество во активности од интерес за Армијата со физички и правни лица, владини и невладини организации, државни институции, странски вооружени сили, меѓународни организации и агенции, се доделува Значка на Армијата за партнерство, координација и соработка. На воениот и цивилниот персонал може да се додели Златна, Сребрена или Бронзена значка на АРМ за партнерство, координација и соработка (сл.

9). Доделувањето на Златната значка, односно Сребрената значка, не ја исклучува можноста од доделување Сребрена, односно Бронзена значка.

Златната, сребрената, и бронзената значка на Армијата за партнерство, координација и соработка имаат ист дизајн, а се разликуваат само по начинот на изработка, т.е. бојата: позлатена, пониклувана и месингувана/патинирана. Значката е во кружна форма со дијаметар од 27 мм. На надворешната страна од кругот, со големина од 5 мм има релјефно издигнување, на коешто од долната страна се поставени две лоровови гранчиња, изработени во релјеф, со големина од 3 мм. Во останатиот дел од просторот, испишани се зборовите „КООРДИНАЦИЈА СОРАБОТКА ПАРТНЕРСТВО“, со големина од 3 мм, коишто се меѓусебно одвоени со ѕвезди. На горниот дел на внатрешниот круг од значката е поставен единствениот знак на Армијата, со дијаметар од 10 мм и е во релјеф, прелиен со високосјајна смола, којашто му дава волумен. Под знакот во долниот дел се поставени две раце, поставени во поздравување. Значката на Армијата за партнерство, координација и соработка има минијатурна лента со димензии 10 x 35 мм. Минијатурната лента на Златната значка е со сина боја (РГБ 0, 150, 250). На средината на лентата е

сл./Fig. 8

2mm wide.

A badge of partnership, coordination, and cooperation is awarded to civilian and military personnel for achieved special results and achievements in coordination and cooperation in joint participation in activities of interest to the Army with individuals and legal entities, governmental and non-governmental organizations, state institutions, foreign armed forces, and international organizations and agencies.

The Gold, Silver, and Bronze Badges of the ARM for Partnership, Coordination, and Cooperation may be awarded to military and civilian personnel. The awarding of the Gold Badge, or the Silver Badge, does not exclude the possibility of awarding a Silver, or Bronze Badge.

The Gold, Silver and Bronze Badge of the Army for Partnership, Coordination, and Cooperation have same design and different colors: gilded, nickel-plated and patinated brass. The badge is circular, 27mm in diameter. On the outer side of the circle is a 5mm relief elevation, on which on the lower side are two laurel branches in relief, 3mm wide. In the rest of the space are the words “КООРДИНАЦИЈА СОРАБОТКА ПАРТНЕРСТВО” (COORDINATION COOPERATION PARTNERSHIP) 3mm high, separated from each other by stars. At the top of the inner circle of the badge is the badge of the Army, 10mm in diameter and relief, covered with a highly shiny resin that gives it volume. Below the badge, in the bottom, are two shaking hands.

The Army Badge for Partnership, Coordination, and Cooperation has a miniature stripe 10x35mm. The miniature stripe on the Gold

поставено едно поле со ширина од 5 мм, коешто се состои од една лента во бела боја со ширина од 2 мм, а лево и десно од белата лента има по една лента во зелена боја (РГБ 50, 150, 100), со ширина од 1,5 мм. Минијатурната лента на Сребрената значка е со сина боја (РГБ 0, 150, 250). На 10 мм од краевите на лентата има по едно поле што се состои од една лента во бела боја, со ширина од 2 мм, а лево и десно од белата лента има по една лента во зелена боја (РГБ 50, 150, 100), со ширина од 1,5 мм. Минијатурната лента на Бронзената значка е со сина боја (РГБ 0, 150, 250). На 10 мм од краевите на лентата има по едно поле што се состои од една лента во бела боја, со ширина од 2 мм, а лево и десно од белата лента има по една лента во зелена боја (РГБ 50, 150, 100), со ширина од 1,5 мм. На растојание од 5 мм од овие полиња, на средината на лентата има едно поле што се состои од една лента во бела боја, со ширина од 2 мм, а лево и десно од белата лента има по една лента во зелена боја (РГБ 50, 150, 100).

На воениот и цивилниот персонал за поминати десет, дваесет и триесет години служба во Армијата, им се доделува јубилејна Значка за долгогодишна служба. Значката за долгогодишна служба се доделува од министерот за одбрана, на предлог на Генералштабот, врз основа на податоците од евиденција во персоналното досие, и тоа:

- Златна значка за долгогодишна служба, за поминати триесет години активна воена служба во Армијата;

- Сребрена значка за долгогодишна служба, за поминати дваесет години активна воена служба во Армијата;

- Бронзена значка за долгогодишна служба, за поминати десет години активна воена служба во Армијата.

Златната, сребрената и бронзената значка за долгогодишна служба во Армијата се разликуваат по дизајнот, т.е. текстот и начинот на изработка, односно бојата: позлатена, пониклувана и месингувана/патинирана. Значката е во кружна форма со дијаметар од 27 мм. На средината на значката е поставен единствениот знак на Армијата, со дијаметар од 15 мм и е во релјеф, прелиен со високосјајна смола којашто му дава волумен. На 1 мм над знакот, во горниот дел во полукруг е

сл./Fig. 9

Badge is blue (RGB 0, 150, 250). In the middle of the stripe is a field 5mm wide, which consists of a white strip 2mm wide, and to the left and right of the white strip is a strip in green (RGB 50, 150, 100) 1.5mm wide. The miniature stripe of the Silver Badge is blue (RGB 0, 150, 250). At 10mm from the ends of the stripe is a field consisting of a strip in white 2mm wide, and to the left and right of the white strip is a strip in green (RGB 50, 150, 100) 1.5mm wide. The miniature stripe of the Bronze Badge is blue (RGB 0, 150, 250). At 10mm from the ends of the stripe is a field consisting of a white strip 2mm wide, and to the left and right of the white strip is a strip in green (RGB 50, 150, 100) 1.5mm wide. At a distance of 5mm from these fields, in the middle of the stripe is a field consisting of a white strip 2mm wide, and to the left and right of the white strip is a green strip (RGB 50, 150, 100).

Military and civilian personnel with ten, twenty, or thirty years of service in the Army are awarded an Anniversary Badge for long-term service. The badge is awarded by the Minister of Defense, at the proposal of the General Staff, based on data from the records in the personal file, as follows:

- Gold Badge for thirty years of active military service in the Army;

- Silver Badge for twenty years of active military service in the Army;

- Bronze Badge for ten years of active military service in the Army.

The Gold, Silver and the Bronze Badge for long-term service in the Army are made same design but different text and color: gilded, nickel-plated and patinated brass. The badge is circular, 27mm in diameter. In the middle of the badge is the symbol of the Army, 15mm in diameter, in

испишан текст со големина од 4 мм. Текстот на златната значка е „30 ГОДИНИ СЛУЖБА“, на сребрената е „20 ГОДИНИ СЛУЖБА“, а на бронзената е „10 ГОДИНИ СЛУЖБА“. На 1 мм под знакот, во полукруг се поставени две ловорови гранчиња, изработени во релјеф со големина од 3 мм.

Значката за долгогодишна служба во Армијата има минијатурна лента со димензии 10 x 35 мм. Минијатурната лента на Златната значка е со сиво-сина боја (РГБ 90, 150, 150). На растојание од 2 мм од краевите на лентата, има по една лента во сина боја (РГБ 75, 170, 200), со ширина од 2 мм. Минијатурната лента на Сребрената значка е со сиво-сина боја (РГБ 90, 150, 150). На растојание од 2 мм од краевите на лентата има по две ленти во сина боја (РГБ 75, 170, 200), со ширина од 2 мм, со меѓусебно растојание на лентите од 2 мм. Минијатурната лента на Бронзената значка е со сиво-сина боја (РГБ 90, 150, 150). На растојание од 2 мм од краевите на лентата има по три ленти во сина боја (РГБ 75, 170, 200), со ширина од 2 мм, со меѓусебно растојание на лентите од 2 мм (сл. 8).

На носителите на плакетите и значките им се издава уверение за доделената плакета или значка.

Првите златни значки беа доделени на 21 април 2012 година на методско-огледната вежба „Огнена поддршка на механизирани пешадиска единица во напад“ на АП „Криволак“ на командирите на единиците на АРМ, кои учествуваа на вежбата, а првата плакета ја доби координаторот на вежбата, бригадниот генерал Киро Галазовски, заменик-командант на ЗОК. По повод Денот на АРМ и јубилејот „20 години АРМ“, плакети на Армијата се доделени на активните генерали, а на пензионираниите генерали на АРМ им се

relief and covered with highly shiny resin that gives it volume. In the upper part, 1mm above the symbol, is the text in a semicircle with 4mm-tall letters. The text on the Gold Badge is “30 ГОДИНИ СЛУЖБА” (“30 YEARS OF SERVICE”), on Silver “20 ГОДИНИ СЛУЖБА” and on

Bronze Badge “10 ГОДИНИ СЛУЖБА”. 1mm below the symbol are two laurel branches in a semicircle in relief, 3mm wide.

The badge for active service in the Army has a miniature stripe with dimensions 10x35mm. The miniature stripe on the Gold Badge is gray-blue (RGB 90, 150,

150). At a distance of 2mm from the ends of the stripe is a strip in blue (RGB 75, 170, 200) 2mm wide. The miniature stripe of the Silver Badge is gray-blue (RGB 90, 150, 150). At a distance of 2mm from the ends of the stripe are two strips in blue (RGB 75, 170, 200) 2mm wide, with a distance of the strips of 2mm. The miniature stripe of the Bronze Badge is gray-blue (RGB 90, 150, 150). At a distance of 2mm from the ends of the stripe are three strips in blue (RGB 75, 170, 200) 2mm wide, with a distance of the strips of 2mm.

Holders of plaques and badges are issued a certificate recognizing the plaque or badge awarded.

The first Gold Badges were awarded on 21 April 2012 at the “Fire support of mechanized infantry unit in attack” exercise at the Training Center “Krivolak” to the commanders of the ARM units who participated

in the exercise, and the first plaque was awarded to the coordinator of the exercise, Brigadier

сл./Fig. 10

сл./Fig. 11

доделени златни значки на Армијата. На повеќе од 800 припадници на Армијата со 20 и повеќе години служба во АРМ, од министерот за одбрана, Фатмир Бесими, им се доделени сребрени значки за долгогодишна служба во АРМ. Началникот на ГШ на АРМ, генерал-мајорот Горанчо Котески, на сите досегашни команданти, упатени во мировни мисии надвор од територијата на РМ, им додели сребрена значка на Армијата (Котевски 2012, 31).

На свеченоста беа доделени и плакети на АРМ за Министерството за внатрешни работи, за НАТО советодавниот тим, за Амбасадите на САД, на Турција, на Грција, на Холандија, на Норвешка, на Данска, Кина, Германија, Обединетото Кралство, на Словенија, потоа и на Асоцијацијата на воените аташеи, на Центарот за управување со кризи, на Дирекцијата за заштита и спасување, на Дирекцијата за класифицирани информации и на градоначалниците на локалната самоуправа од зоната на одговорност на АРМ. Имаше и парични награди, пофалници и благодарници, плакети на АРМ, како и златни, сребрени и бронзени значки на АРМ за успешната работа (Дичевски 2012, 9).

ЗАКЛУЧОК

Со Правилникот за доделување плакети, значки, награди и пофалници на воениот и цивилниот персонал на служба во Армијата на Република Македонија, од 2012 година, македонската армија се вброи во листата на светските армии коишто поседуваат сопствен автентичен фалеристички систем на воени награди и признанија. Овие воени одликувања се создадени како реална потреба да се надомести недостатокот од државни воени одликувања (ордени или медали), имајќи предвид дека постојниот Закон за одликувања и признанија на РМ од 2002 година пропишува само едно конкретно воено одликување коешто се доделува исклучиво на припадници на безбедносните сили – Орденот за воени заслуги. Медалот за храброст, согласно истиот закон, покрај припадници на

General Kiro Galazovski, Deputy Commander of the (United operative command) ZOK. On the occasion of ARM Day and the “20 years of the ARM” anniversary, Army plaques were awarded to active generals, and retired ARM generals were awarded Gold Badges of the Army. More than 800 members of the Army with 20 and more years of service in the ARM were awarded Silver Badges by the Minister of Defense, Fatmir Besimi, for long-term service in the ARM. The Chief of the General Staff of the ARM, Major General Gorancho Koteski, awarded a Silver Badge of the Army to all previous commanders sent on peacekeeping missions outside the territory of the Republic of Macedonia (Котевски 2012, 31).

сл./Fig. 12

ARM plaques for the Ministry of Interior, the NATO Advisory Team, the Embassies of the United States, Turkey, Greece, the Netherlands, Norway, Denmark, China, Germany, and the United Kingdom were also awarded at the ceremony, as well as to Slovenia, the Association of Military Attachés, the Crisis Management Center, the Directorate for Protection and Rescue, the Directorate for Classified Information and the mayors of the local self-government units from the area of responsibility of ARM. There were also monetary prizes, commendations, and acknowledgments, ARM plaques, as well as Gold, Silver, and Bronze Badges of the ARM for the successful work (Дичевски 2012, 9).

CONCLUSION

With the Rulebook for awarding plaques, badges, awards, and commendations to military and civilian personnel serving in the Army of the Republic of Macedonia, in 2012 the Macedonian Army joined the list of world armies that have their own authentic phaleristic system of military awards and recognitions. These military decorations are created as a real need to compensate for the lack of state military decorations (orders or medals), having

АРМ и МВР, може да го добијат и цивилни лица, а трите воени медали од Законот за изменување и дополнување на Законот за одликувања и признанија на РМ од 2006 година: Медал на честа, Медал Вечно сонце и Медал за учество во хуманитарни и мировни операции надвор од територијата на Република Македонија, сè уште, како што веќе е напоменато, не се дизајнирани и доделувани. На тој начин, АРМ создаде свој уникатен и препознатлив награден систем и целосно се осамостои во поглед на доделувањето сопствени плакети и значки.

Правилникот од 2012 година пропишува вкупно 12 воени награди – една тристепен плакета (мала, средна и голема) и три тристепени значки (бронзена, сребрена и златна значка на Армијата; бронзена, сребрена и златна значка на Армијата за партнерство, координација и соработка; бронзена, сребрена и златна значка за долгогодишна служба во Армијата). Имено, за првпат се воведуваат армиски значки во три степени – бронзена, сребрена и златна (иако реално не се изработени од такви благородни метали), детално опишани во поглед на дизајнот и симболиката како и условите за нивно стекнување и носење. Новина се и рибоните, т.е. лентите, дизајнирани по примерот на ордени-те, коишто се составен дел на секое одликување и се носат над џебовите на униформата (во пределот на градите) на наградените како замена на главното одликување. Сепак, не е често востановена практика да постои рибон за плакета или значка во светската фалеристика. За да биде заокружена целината на едно одликување, секоја плакета и значка е поставена во соодветна кутија, а наградените добиваат уверение како доказ за добиената воена награда. Основата на симболиката на плакетите и значките од 2012 година е земена од плакетите и значките од 2003 година, но овој пат со неколку новини и текстуални дополнувања. Основен и главен симбол, застапен на сите македонски воени награди е единствениот знак за припадност на Армијата, дизајниран во 1992 година. Контури на територијата на Република Македонија се претставени на плакетите и на главната значка на Армијата, додека на значките на Армијата за партнерство, координација и соработка се

in mind that the current Law on Decorations and Recognitions of the Republic of Macedonia from 2002 prescribes only one specific military decoration awarded exclusively to members of the security Forces—the Order of Military Merit. The Medal of Courage, according to the same law, can be awarded to civilians in addition to members of the ARM and the Ministry of Interior, and the three military medals from the Law Amending the Law on Decorations and Recognitions of the Republic of Macedonia from 2006—Medal of Honor, Medal of the Eternal Sun, and Medal for Participation in Humanitarian and Peacekeeping Operations outside the territory of the Republic of Macedonia—have not yet, as already mentioned, been designed and awarded. In that way, the ARM created its own unique and recognizable award system and became completely independent in terms of awarding its own plaques and badges.

The 2012 Rulebook prescribes a total of 12 military awards—one three-stage plaque (small, medium, and large) and three three-stage badges (Bronze, Silver, and Gold Badges of the Army; Bronze, Silver, and Gold Badges of the Army for partnership, coordination, and cooperation; and Bronze, Silver, and Gold Badge for long-term service in the Army). Namely, for the first time, army badges are introduced in three degrees—Bronze, Silver, and Gold (although they are not really made of such precious metals), described in detail in terms of design and symbolism as well as the conditions for their acquisition and wearing. Also introduced are the ribbons, modeled after the medals, which are an integral part of each decoration and which are worn over the pockets of the uniform (in the chest area) of the winners as a replacement for the main decoration. However, in world phaleristics it is not often established that there is a ribbon for a plaque or badge. In order to complete the decoration, each plaque and badge is placed in a suitable box, and the awardees receive a certificate recognizing the military award. The basis of the symbolism of the plaques and badges from 2012 derives from the plaques and badges from 2003, but with several new items and textual additions. The basic and main

изгравирани раце што се ракуваат и лорови гранчиња.

Иако Правилникот конкретно не пропишува дека со плакети и значки на Армијата може да се наградуваат лица и организации надвор од нејзините структури, туку само „дивилниот и воениот персонал на служба во Армијата“, сосема оправдано и очекувано, со нејзините награди се закитија бројни домашни и странски заслужни граѓани, институции и организации. Плакетите и значките на Армијата, всушност како и сите одликувања и награди, имаат пред сè стимулативен, односно мотивациски карактер за наградените, кои извршуваат сериозни и сложени задачи, ја претставуваат Армијата и државата во меѓународни мисии, но и како знак на почит, внимание и благодарност за постигнатите професионални резултати, за успешна соработка и сл.

Имајќи ја предвид новонастанатата политичка реалност во државата со потпишувањето и стапувањето во сила на Договорот од Преспа, се промени уставното име на државата во Република Северна Македонија, а аналогно на тоа и Армијата се преименува во Армија на Република Северна Македонија. Претседателот на државата и Врховен командант на вооружените сили, Стево Пендаровски, на 3 јули 2019 година донесе нова Уредба за ознаките на униформите на Армијата на Република Северна Македонија, со којашто, меѓу другото, се изврши промена во изгледот на единствениот знак за припадност на Армијата. Имено, во средината на стилизираното сонце, во сончевиот диск наместо акронимот „АРМ“ се аплицира државното знаме во кружна форма. Бидејќи токму единствениот знак за припадност на Армијата е основен и главен симбол на сите плакети и значки на Армијата, се изврши и редизајн на истите. Претседателот Стево Пендаровски на 19 јануари 2020 година донесе нов Правилник за доделување плакети, значки, награди и пофалници на воениот и цивилниот персонал на служба во Армијата на Република Северна Македонија, согласно којшто, на веќе постоечките плакети и значки се аплицира видоизменетиот единствен знак за припадност на Армијата (Службен 2020, 2 – 10). Новост е и воведувањето на Плакета на Министерството за одбрана, како и на значка „Генерал

symbol represented on all Macedonian military awards is the symbol of belonging to the Army, designed in 1992. Contours of the territory of the Republic of Macedonia are presented on the plaques and on the main badge of the Army, while on the badges of the Army for partnership, coordination and cooperation are engraved hands holding laurel branches.

Although the Rulebook does not specifically stipulate that plaques and badges of the Army can be awarded to individuals and organizations outside its structures, rather than just to “civilian and military personnel serving in the Army”, quite justifiably and as expected, its awards were awarded to many domestic and foreign deserving citizens, institutions, and organizations. The plaques and badges of the Army, in fact, like all decorations and awards, have primarily a stimulating, i.e., motivational character for those honored, who perform serious and complex tasks and represent the Army and the state in international missions, but also as a sign of respect, attention, and gratitude for professional results achieved, for successful cooperation, etc.

In light of the country’s new political reality with the Prespa Agreement, the constitutional name of the country became the “Republic of Northern Macedonia”, and analogously the Army became the “Army of the Republic of Northern Macedonia”. On July 3, 2019, the President of the State and Supreme Commander of the Armed Forces Stevo Pendarovski adopted a new Decree on the insignia of the uniforms of the Army of the Republic of Northern Macedonia, which, among other things, changed the appearance of the coat of arms of the Army. Namely, in the middle of the stylized sun, in the solar disk, the state flag in circular form replaced the acronym “ARM”. Since the sole symbol of belonging to the Army is the basic and main symbol of all plaques and badges of the Army, they were redesigned. On January 19, 2020, President Pendarovski adopted a new Rulebook on awarding plaques, badges, awards, and commendations to the military and civilian service personnel in the Army of the Republic of Northern Macedonia, according to which the plaques and badges use the modified single mark of affiliation of the Army (Служ-

Михајло Апостолски“.

И пред и по донесувањето на Правилниците од 2003 и 2012 година, во Армијата на Република Македонија се доделуваат многубројни плакети коишто не се пропишани во овие два акта. Имено, станува збор главно за плакети на единици на Армијата, коишто во основа го имаат симболот на единицата. Новост во последниве неколку години се и воените монети (eng. Military Challenge Coin) со коишто се наградуваат заслужни припадници на АРМ по повод Денот на Армијата или денот на единицата. За нивната симболика ќе се зборува повеќе во некој од следните броеви на Македонски хералд. ■

бен 2020, 2-10). It also introduced a Plaque of the Ministry of Defense, as well as a “General Mihajlo Apostolski” Badge.

Both before and after the adoption of the 2003 and 2012 Rulebooks, the Army of the Republic of Macedonia awarded several plaques not prescribed in these two acts. These are mainly plaques of Army units which basically have the symbol of the unit; an innovation in the last few years is the Military Challenge Coin, which honored members of the ARM on the occasion of Army Day or the day of the unit. More about their symbolism in one of the following issues of the Macedonian Herald. ■

СЛИКИ • FIGURES

- 1, 3, 4, 5 Колекција на Трајче Трајков/ Collection of Trajche Trajkov
2. Генерал-мајор Зоран Милески, Директор на ГШ на Армијата, во новата свечена униформа со соодветните ознаки, значката на АРМ (2003 год.) и минијатурните ленти од значките на АРМ (2012 год.)/ Major General Zoran Mileski, Director General of the Army, in the new ceremonial uniform with the appropriate insignia, the ARM badge (2003) and the miniature ribbons of the ARM badges (2012)
<http://www.arm.mil.mk/generalshtab/direktor-na-generalshtabot/>
6. Средна плакета на АРМ со уверението, доделена на полковникот Александар Александров (Р.Бугарија), Шеф на Канцеларијата на НАТО во Скопје, 24 јуни 2014 година/ Medium plaque of the ARM with the certificate, awarded to Colonel Aleksandar Alexandrov (Republic of Bulgaria), Head of the NATO Office in Skopje, June 24, 2014
<http://www.arm.mil.mk/generalshtab/ngsh-na-arm-mu-dodeli-sredna-plaketa-na-arm-po-povod-isprakjanjeto-na-shefot-na-kancelarijata-na-nato-vo-skopje/>
- 7, 9. Dijag.com
8. Графички приказ на минијатурните ленти (рибони) на државните и воените одликувања на Република Македонија/Graphic display of the miniature ribbons (ribbons) of the state and military decorations of the Republic of Macedonia.
<https://www.coleccionesmilitares.com/cintas/europa/macedonia.gif>

10. НГШ на АРМ, генерал-потполковник Методија Величковски му доделува Златна значка на Армијата за партнерство, координација и соработка на велешанецот Панче Јамандиев, првиот регрут во АРМ во април 1992 година, по повод Денот на Командата за обука и доктрини во Велес, 15 април 2017 година/ The Chief of General Staff of the ARM, Lieutenant General Metodija Velichkovski awards the Gold Badge of the Army for Partnership, Coordination and Cooperation to Pance Jamandiev from Veles, the first recruit in the ARM in April 1992, on the occasion of the Day of the Command for Training and Doctrines in Veles 2017, 15 year
<http://www.arm.mil.mk/generalshtab/komandata-za-obuka-i-doktrini-go-odbelezha-denot-na-edinicata/>
 11. Естрадниот уметник Есма Редџепова-Теодосиевска со добиената Бронзена значка на Армијата за партнерство, координација и соработка како знак на благодарност за настапот и потпомагањето на концертот по повод Денот на АРМ, 19 септември 2013 година/ Pop artist Esma Redzepova-Teodosievska with the Bronze Badge received by the Army for Partnership, Coordination and Cooperation as a sign of gratitude for the performance and support of the concert on the occasion of the ARM Day, September 19, 2013
<http://www.arm.mil.mk/generalshtab/dodeleni-bronzeni-znachki-na-armijata-za-partnerstvo-koordinacija-i-sorabotka-na-estradni-umetnici-i-prestavnici-na-institucii/>
- 1 2 . h t t p : / / w w w . m o d . g o v . m k / ? m a i n n e w s = 2 0 7 0 1 & l a n g = m k

БИБЛИОГРАФИЈА • BIBLIOGRAPHY

- Службен весник на РМ, бр.62/2002.
Службен весник на РМ, бр.49/2003.
Службен весник на РМ, бр.44/2012.
Службен весник на РМ, бр.24/2012b.
Службен весник на РСМ, бр.16/2020

- Котески Мице (2012), „Доделувањето на признанија регулирано со нов правилник“, *Штум*, год.IV, бр.39, ноември 2012 година.
Васил Дичевски(2012), „Разновидни активности во чест на Денот на АРМ“, *Штум*, год.IV, бр.37, септември 2012 година